Stichting
Red de monumentale Sint-Bartholomaeuskerk
Beek-Ubbergen

Beek, 9 februari 2026

Reactie op 'Ontwikkeling Bartholomaeuskerk'
van Stichting Red de monumentale Sint-Bartholomaeuskerk Beek-Ubbergen, Stichting Monument en Landschap Berg en Dal, Erfgoedvereniging Heemschut en Het Cuypersgenootschap op de tijdens de voorlichtingsbijeenkomst 'Ontwikkeling Bartholomaeuskerk' (17 december 2025) gepresenteerde plannen, in opdracht van Dornick BV, verzorgd door Pro Ruimte.

Inleiding – participatieproces

De gezamenlijke erfgoedorganisaties danken de gemeente en de initiatiefnemer voor de uitnodiging en de toelichting op de plannen. Wij beschouwen deze reactie nadrukkelijk als een bijdrage in het kader van de start van het participatieproces.

Het uitblijven van inzage in de onderliggende bouwtekeningen na de bijeenkomst betreuren wij, omdat dit een zorgvuldige en inhoudelijke beoordeling bemoeilijkt.

Wij hebben begrip voor en ondersteunen de wens van de gemeente tot woningbouw, maar iedereen zal er begrip voor hebben dat dit niet ten koste mag gaan van zeldzame en zeer waardevolle architectuur.

Woningbouw in de pastorietuin – kansrijk en maatschappelijk wenselijk

Hoewel dit niet ons primaire belang betreft als erfgoedorganisaties, zien wij juist in de pastorietuin de grootste ruimtelijke en financiële kansen voor woningbouw.

- Het voorgestelde aantal van 6 tot 10 appartementen in twee gekoppelde bouwblokken achten wij, gezien de grote woningnood – met name voor starters en jongeren – aan de lage kant.
- Een ruimhartiger invulling met meer appartementen in de tuin kan zowel het maatschappelijk draagvlak vergroten als de financiële haalbaarheid van het totale plan verbeteren.
- Het eerste bouwblok direct aan de straat roept aandachtspunten op ten aanzien van geluidshinder en woonkwaliteit; dit verdient nadere uitwerking.

Wij benadrukken dat een duidelijke verschuiving van de bouwopgave richting de pastorietuin het behoud van het monument ten goede komt en tegelijk waardering zal oproepen voor de ontwikkelaar.

Woningbouw in het schip van de kerk – technisch, financieel en erfgoedkundig onhaalbaar

Na intensief gezamenlijk overleg concluderen wij dat woningbouw in het hoge middenschip van de kerk een technisch, financieel en ruimtelijk vrijwel onhaalbare opgave is.

- De eisen ten aanzien van lichtinval, isolatie, akoestiek, installaties, privacy en ontsluiting leiden onvermijdelijk tot zeer ingrijpende en kostbare maatregelen.
- Deze ingrepen tasten de historische bouwmassa en draagstructuur van het kerkgebouw uit 1826 aan, een van de drie oudste gebouwen van het dorp Beek.
- De visuele en akoestische consequenties van een indeling met meerdere bouwlagen en een cassetteplafond in het hoge middenschip zijn heilloos: de ruimtelijke werking, zichtlijnen en uitzonderlijk goede akoestiek gaan onherroepelijk verloren.

De binnenruimte van de kerk is erfgoedkundig uniek en waardevoller dan het exterieur alleen. Altaar, preekstoel, orgel en zuilenrijen ontlenen hun betekenis juist aan de open, heldere ruimtewerking. Een versmalde ‘rest-ruimte’ met gangen en glazen afscheidingen reduceert deze elementen tot decorstukken.

Wij achten het essentieel dat de structuurlijnen van de zuilenrijen en de heldere opbouw van het hoge middenschip met flankerende lagere zijbeuken volledig intact blijven.

Gelet op het bovenstaande wijzen wij woningbouw in het kerkschip uitdrukkelijk en gemotiveerd af.

Woningbouw in de kap – financieel en constructief zeer problematisch

Hoewel wonen in de kappen op het eerste gezicht minder ingrijpend lijkt, achten wij ook deze optie financieel gedoemd te mislukken.

- De noodzakelijke constructieve ingrepen, brandveiligheidsvoorzieningen en installaties zijn complex, kostbaar en moeilijk te verbergen zonder aantasting van het monumentale interieur.
- De infrastructuur (trappenhuizen, liften, leidingen) laat zich vrijwel niet inpassen zonder zichtbare en storende ingrepen.

Daarmee geldt dat de ‘winst’ van de ontwikkeling niet realistisch in het dak of het schip kan worden gevonden, maar primair in een zorgvuldige en ruimhartige bebouwing van de pastorietuin.

Monumentale betekenis – kernwaarden

Het kerkgebouw dateert uit 1826 (200 jaar!) en behoort tot de drie oudste gebouwen van het dorp Beek. Het kerkgebouw is in 1891/1892 door Johannes Kayser (1842-1917) vergroot in Hollandse neorenaissancestijl, vrijwel uniek in Nederland voor een kerkgebouw bestemd voor de katholieke eredienst. *(Zie: H.P.R. Rosenberg, De 19de-eeuwse kerkelijke bouwkunst in Nederland, 's-Gravenhage 1972).* Het doorbreken van buitenmuren en het aanbrengen van nieuwe openingen achten wij onaanvaardbaar bij een rijksmonument van deze zeldzame waarde. Ook de kruiswegstaties van Antoon van Welie (1866-1956) zijn onverbrekelijk verbonden met de marmeren wandbekleding en verliezen in dit plan hun context en betekenis.

De monumentale betekenis ligt in het bijzonder in:

- het open, hoge middenschip;
- de samenhang tussen ruimte, licht en akoestiek;
- de vaste plaats van liturgische en kunsthistorische elementen.

Beleidskader – Omgevingsvisie Berg en Dal

De voorgestelde keuzes dienen te worden getoetst aan de Omgevingsvisie Berg en Dal (2025), waarin behoud en versterking van cultuurhistorische waarden expliciet zijn verankerd, in samenhang met een evenwichtige en maatschappelijk gedragen woningbouwopgave. De Omgevingsvisie benadrukt:

- het behoud van rijksmonumenten en hun kernkwaliteiten als dragers van identiteit;
- het principe dat nieuwbouw zich voegt naar bestaande kwaliteiten, en niet andersom;
- het belang van ruimtelijke en financiële haalbaarheid als randvoorwaarde voor duurzame ontwikkeling;
- het streven naar maatschappelijk draagvlak door slimme locatiekeuzes.

Woningbouw in het schip en in de kap van de Bartholomaeuskerk staat hiermee op gespannen voet: deze opties ondermijnen aantoonbaar de erfgoedwaarden, zijn financieel hoogrisicovol en leveren beperkt maatschappelijk rendement op.

Slot – duidelijke koerskeuze

Wij roepen gemeente en initiatiefnemer op tot een heldere en beleidsconforme koerskeuze:

- behoud en respecteer het monumentale kerkgebouw in zijn ruimtelijke en akoestische kernkwaliteiten;
- sluit woningbouw in het schip en de kap uit wegens onhaalbaarheid en strijdigheid met gemeentelijk beleid;

- concentreer de woningbouwopgave ruimhartig in de pastorietuin, waar aantallen, doelgroepen en kwaliteit wél in lijn kunnen worden gebracht met de Omgevingsvisie.

Deze koers doet recht aan het rijksmonument, versterkt het maatschappelijk draagvlak en sluit aan bij de ambities van Berg en Dal op het gebied van erfgoed, leefbaarheid en woningbouw.

Namens de gezamenlijke erfgoedorganisaties:

Stichting Red de monumentale Sint-Bartholomaeuskerk Beek-Ubbergen
Stichting Monument en Landschap Berg en Dal
Erfgoedvereniging Heemschut
Het Cuypersgenootschap

Stichting Red de monumentale Sint-Bartholomaeuskerk Beek-Ubbergen